

Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Загальна соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	Очна(денна)/заочна/дистанційна/змішана
Рік підготовки, семестр	1 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	4 кред. ЄКТС/120 годин
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен
Розклад занять	
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: доцент, кандидат філософських наук, доцент, Піголенко Ігор Вікторович, e-mail: pigolenko@gmail.com Практичні / Семінарські: доцент, кандидат філософських наук, доцент, Піголенко Ігор Вікторович, e-mail: pigolenko@gmail.com
Розміщення курсу	Посилання на дистанційний ресурс Moodle: https://do.ipu.kpi.ua/course/view.php?id=348

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

В системі наукового знання соціологія посідає особливе місце. Вона вивчає суспільство людей як цілісний організм, формує його соціально – типову картину, розглядає людей як представників великих соціальних груп, що взаємодіють між собою.

Поєднання теоретичного та емпіричного соціологічного знання дозволяє створити системне бачення закономірностей та тенденцій соціальних процесів, прогнозувати розвиток на майбутнє.

В той же час, для кожного, хто вивчає соціологію, стає можливим сприймати і аналізувати її специфіку в порівнянні з іншими галузями суспільствознавства.

Систематизовані знання про суспільство передбачають розуміння його як складної системи в якій всі структурні елементи, сфери, інститути, механізми функціонують та розвиваються на основі постійної взаємодії. Саме такий підхід надає можливості орієнтуватись у вирішенні поточних практичних проблем, аналізувати складні суспільні явища. Це є основою поглиблення професійної підготовки та вироблення навичок наукового бачення світу, в цілому формування активної громадянської позиції та загальної культури.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також в межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри.

Відповідно до вимог ОПП метою дисципліни є формування у студентів здатностей:

- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 04);
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК 06);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 08);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій,

використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 12);

- здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (ФК 01);
- здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій (ФК 02);
- використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (РН 01);
- розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми (РН 02);
- застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі (РН 03).

Завданням дисципліни є формування таких результатів навчання:

1) знання про:

- про структуру суспільства, соціальну стратифікацію, класифікацію соціальних груп;
- про соціальні класи в соціологічному вимірі, процеси соціальної мобільності в сучасному суспільстві;
- про проблеми різних верств населення;
- про бідність як соціальну проблему сучасності;
- про основні напрями сучасної соціології та перспективи її розвитку;
- про сутність новітніх та застосування інформаційних технологій при навчанні.

2) уміння:

- забезпечувати послідовність та логічність організації проведення наукових досліджень;
- проводити компаративний аналіз різних теорій та підходів;
- застосовувати основні соціологічні методи дослідження соціальної реальності;
- знаходити причинно-наслідкові зв'язки між соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві.

В результаті засвоєння дисципліни студенти зможуть:

- використовувати основні класичні та сучасні соціологічні теорії;
- аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому;
- пояснювати поведінку особистості, групи, спільноти;
- знаходити причинно-наслідкові зв'язки між соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві;
- застосовувати соціологічні методи дослідження соціальної реальності.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни студенту бажано мати навички використання текстового редактора Word.

Крім того в межах навчальної дисципліни використовуються й знання з таких дисциплін як: «Філософія», «Історія соціології», «Політологія», «Психологія», «Економіка» та ін.

3. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Семінарські	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1 Особистість у системі суспільних відносин				
Тема 1.1 Особистість у системі соціальних зв'язків	7	1	2	4
Тема 1.2 Соціалізація особистості	7	1	2	4

Тема 1.3 Людина і суспільство: статусний та рольовий набір	7	1	2	4
Тема 1.4 Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки	7	1	2	4
Разом за розділом 2	28	4	8	16
Розділ 2 Суспільство та його структура				
Тема 2.1 Суспільство як соціальна система	6	1	2	3
Тема 2.2 Соціальний простір та соціальна структура суспільства	6	1	2	3
Тема 2.3 Соціальна стратифікація	6	1	2	3
Тема 2.4 Соціальний клас в соціологічному вимірі	6	1	2	3
Тема 2.5 Бідність та соціальна нерівність	6	1	2	3
Тема 2.6. Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства	6	1	2	3
Разом за розділом 2	36	6	12	18
Розділ 3 Соціальні групи та організації				
Тема 3.1 Соціальні групи та їх класифікація	7	1	2	4
Тема 3.2 Соціальні організації	7	1	2	4
Тема 3.3 Соціологія праці та управління	7	1	2	4
Разом за розділом 3	21	3	6	12
Розділ 4 Культура та соціальні процеси				
Тема 4.1 Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя	7	1	2	4
Тема 4.2 Культура в дзеркалі соціології	7	1	2	4
Тема 4.3 Соціальний контроль та девіантна поведінка	7	1	2	4
Тема 4.4 Соціальні процеси та соціальні зміни	7	1	2	4
Тема 4.5 Майбутнє соціології. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та можливості	7	1	2	4
Разом за розділом 4	35	5	10	20
Всього	120	18	36	66

Заочна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Семінарські	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1 Особистість у системі суспільних відносин				
Тема 1.1 Особистість у системі соціальних зв'язків	8	1		7
Тема 1.2 Соціалізація особистості	7		1	6
Тема 1.3 Людина і суспільство: статусний та рольовий набір	6			6

Тема 1.4 Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки	6			6
Разом за розділом 2	27	1	1	25
Розділ 2 Суспільство та його структура				
Тема 2.1 Суспільство як соціальна система	5	1		4
Тема 2.2 Соціальний простір та соціальна структура суспільства	6		1	5
Тема 2.3 Соціальна стратифікація	5			5
Тема 2.4 Соціальний клас в соціологічному вимірі	5			5
Тема 2.5 Бідність та соціальна нерівність	5			5
Тема 2.6. Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства	5			5
Разом за розділом 2	31	1	1	29
Розділ 3 Соціальні групи та організації				
Тема 3.1 Соціальні групи та їх класифікація	8	1		7
Тема 3.2 Соціальні організації	7		1	6
Тема 3.3 Соціологія праці та управління	7			6
Разом за розділом 3	21	1	1	19
Розділ 4 Культура та соціальні процеси				
Тема 4.1 Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя	8	1		7
Тема 4.2 Культура в дзеркалі соціології	6			6
Тема 4.3 Соціальний контроль та девіантна поведінка	6			6
Тема 4.4 Соціальні процеси та соціальні зміни	6			6
Тема 4.5 Майбутнє соціології. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та можливості	6		1	6
Разом за розділом 4	33	1	1	31
ДКР	8			8
Всього	120	4	4	112

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

4.1. Базова література

1. Гіденс Е. Соціологія / пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник. Київ : Основи, 1999. 726 с.
2. Смелзер Н. Соціологія / пер. с англ. Москва : Фенікс. 1994. 688 с.
3. Соціологія : підручник для студ. вищ. навч. закладів / за ред. В.Г. Городяненка. Київ : Вид. центр «Академія». 2010. 457 с.
4. Соціологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.І. Волович та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2019 – 808 с.
5. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій : підручник. Львів : Кальварія. 2003. 543 с.

Зазначену літературу можна знайти в Науково-технічній бібліотеці ім. Г.І. Денисенка та методичному кабінеті ФСП (ауд. 503, 7 корп.)

4.2. Допоміжна література:

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки: Пер. з франц. – К.: Юніверс, 2004. – 688 с.
2. Білоус В, С. Соціологія у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2002. – 140 с.
3. Головаха Є. Соціологічне знання: Специфіка, критерії науковості та перспектива розвитку // Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. — 2004. — № 1. — С.5-20.
4. Казаринова Н.В., Филатова О.Г., Хренов А.Е. Соціологія . Підручник для ВУЗів. – М.: “NOTA BENE”, 1999. – 272 с.
5. Козловець Є. А. Соціологія: Словник термінів і понять. – К.: Кондор, 2006. – 372 с.
6. Маркович Д.Ж. Загальна соціологія. Підручник. – М.: Вларос, 1998. – 432 с.
7. Пилипенко, В. Є. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посібник / В. Є. Пилипенко, О. І. Вишняк, О.Д. Куценко. – К. : Каравела, 2003. – 372 с.
8. Піча В.М. Соціологія. Навч. посібник для ВУЗів. – К.: “Каравелла”, 1999. – 248 с.
9. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХст. Посібник.- К., 1996.- 224 с.
10. Попова І.М. Соціологія. Пропедевтичний курс. Підр. Для студ. ВУЗів.- К., 1996. – 271 с.
11. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. Навч. посібник. – К., 1995. – 223 с.
12. Смелзер Н. Социология. — М.: Феникс, 1994. — 688 с.
13. Сірий Е. В. Соціологія: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2007. – 480 с.
14. Соціологічна теорія: Традиції та сучасність: Навч. посіб./За ред. А.Ручки. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. – 363 с.
15. Соціологія: Навч. посіб./За ред. С. Makeєва. – К.: Знання, 2005. – 455с.
16. Соціологія: Терміни, поняття, персоналії/За ред. В. Пічі. – К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, 2002. – 480 с.
17. Степаненко В. Українська соціологія в пошуках себе // Філософська і соціологічна думка. — 1993. — № 11-12. — С.88-98.
18. Черниш Н. Проблема нації в українській соціологічній думці 20-30-х років ХХ ст. // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Матеріали перших міжнар. Філософ. культуролог. Читань. — Львів: Каменяр, 1996. — С. 66-81.
19. Шаповал, М. Загальна соціологія / М. Шаповал. – Вид. 3-ге. – К. : Заповіт, 1996. – 368 с.
20. Юрій М. Ф. Соціологія: Підручник. – К.: Кондор, 2007. – 288 с.
21. Якуба О.О. Соціологія. Навч. посібник для студ. – Харків, 1996. – 192с.
22. Якуба, О. О. Соціологія. Навч. посібник для студентів / О. О. Якуба. – Харків : Константа, 1996. – 192 с.

4.3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського
2. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
3. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Социология: теория, методы, маркетинг.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
5. <https://prometheus.org.ua/> – Онлайн-курси України та світу.
6. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - Література на сайті кафедри соціології.
7. <http://www.sau.kiev.ua/literature.html> - Соціологічна асоціація України
8. <http://i-soc.kiev.ua> - Інститут соціології НАН України

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

5.1 Денна форма

Лекційні заняття

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
Розділ 1 Особистість у системі суспільних відносин	
1	Тема 1.1 Особистість у системі соціальних зв'язків

	<p>Предмет дослідження соціології особистості. Ключові поняття і категорії соціології особистості: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Основні проблеми соціології особистості. Філософське-соціологічні уявлення про особистість. П'ять антропологічних версій розгляду людини. Людина в соціобіології, марксистській концепції, позитивізмі, "розуміючій" соціології. Фройдизм і неофройдизм про особистість та її становлення. Людина в концепціях символічного інтеракціонізму та феноменологічної соціології. Біхевіоризм і проблема особистості. Теоретична модель соціальної структури особистості П. Сорокіна. Теорії соціальної установки. Диспозиційна теорія саморегуляції поведінки індивіда. Концепція соціального характеру. Модальна особа. Теорія "дзеркального "Я".</p> <p>Завдання на СРС: Назвіть основні проблеми, які вивчає соціологія особистості. В чому полягає відмінність термінів: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Охарактеризуйте специфіку соціологічного підходу до вивчення особистості. Назвіть основні положення соціологічної концепції В. Парето. Розкрийте зміст понять «потреби», «інтереси», «мотиви». Назвіть основні потреби особистості та розкрийте їхній взаємозв'язок. Викладіть основні положення теорії референтних груп.</p>
2	<p>Тема 1.2 Соціалізація особистості</p> <p>Характерні риси особистості та її внутрішня духовна структура. Потреби, інтереси, мотиви й цінності. Соціальна типологія особистості. Проблема соціалізації, соціальної адаптації та інтеріоризації. Ресоціалізація особистості в перехідних суспільствах. Первинна і вторинна соціалізація, рівень соціалізації. Професіоналізація. Основні агенти соціалізації (сім'я, контактні групи, освіта, культура і тому подібне). Соціальна відповідальність. Особистість в добу глобальних трансформацій.</p> <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттю «соціалізація» і розкрийте його сутність. Як співвідносяться між собою соціалізація і девіація? Агенти соціалізації: сутність, типологія, основна характеристика. Розкрийте сутність поняття «атрибути соціалізації і соціального статусу». В чому полягає самореалізація особистості?</p>
3	<p>Тема 1.3 Людина і суспільство: статусний та рольовий набір.</p> <p>Рольова теорія: поняття "Соціальна роль" і "соціальний статус", їх види. Процес навчання ролям особистості, чинники та фактори, які визначають цей процес. «Психодрама» Дж.Морено та її характеристики. Набуті та вроджені соціальні статуси. Рольова поведінка. Концепція драматичного рольового уявлення І.Гофмана. Рольові конфлікти і їх наслідки. Неадекватна рольова підготовка. Рольова напругаю. Раціоналізація, розподіл та регулювання ролей.</p> <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям: «соціальна позиція», «соціальний статус», «соціальна роль». В чому полягає відмінність між рольовими вимогами і рольовими очікуваннями? Дайте характеристику статусно-рольовій орієнтації особистості. Наведіть приклади. Наведіть приклад статусно-рольового набору особистості. В чому відмінність «вроджених» і «набутих» соціальних статусів (поясніть на прикладах)?</p>
4	<p>Тема 1.4 Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки.</p> <p>Соціальні стосунки і соціальна взаємодія. Види соціальної взаємодії. Теорія соціальної дії. Моделі модифікації за Т.Парсонсом. Типи соціальної дії Ю.Хабермаса. Соціальна взаємодія в теорії П.Сорокіна. Діяльнісна соціологія (М.Арчер, П.Штомпка, П.Бурдье). Соціальні зв'язки: основні елементи та форми. Поведінка, як форма діяльності. Соціальні відносини та соціальні зв'язки.</p> <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттю «соціальна дія» у характеристиці М. Вебера. Розкрийте зміст положення М. Вебера про соціальну дію та її типи. Назвіть основні положення соціальної політики і влади М. Вебера. В чому полягає сутність соціальної взаємодії. Хто з вчених-соціологів займалися дослідженням проблем соціальної взаємодії? Як і за яких обставин виникають соціальні відносини? В чому і як проявляється соціальна поведінка?</p>
Розділ 2 Суспільство та його структура	
5	<p>Тема 2.1 Суспільство як соціальна система</p> <p>Суспільство і природа "Парадигма людської винятковості" та її спростування в альтернативній соціології. Інвайронментальна соціологія, її зміст і соціальне значення.</p>

	<p>Глобальна екологічна криза та діяльність Римського клубу з метою її попередження. Коеволюція природи і суспільства. Системний підхід до суспільства в соціології. Системно-механістичні уявлення про суспільство. Соціологія В. Парето та її основні положення. Системно-органістичні уявлення про суспільство. Синтезований підхід до суспільства у працях Ф. Тьонніса та Е. Дюркгайма. Суспільство в марксистській соціології. Суспільна система в ситуації постмодерну. Визначення суспільства та його ознаки. Основні рівні системного підходу до суспільства (мега-, макро-, мезо- та мікрорівні). Структура суспільства як цілісної системи. Джерела та характер суспільного розвитку. Поняття соціальних змін та їхні рушії. Ендо- та екзогенні чинники в розвитку суспільства. Еволюція і революція. Соціальна революція та реформи. Причини суспільного розвитку в різних соціологічних школах і напрямках. Ідея прогресу та її критика наприкінці ХХ ст. Альтернативи ідеї прогресу. Циклічно-хвильовий підхід та його розвиток у сучасних соціологічних концепціях. Формування єдиної глобальної системи.</p> <p>Завдання на СРС: Що таке суспільство і які його основні ознаки? Які підсистеми включає в себе суспільство? За якими критеріями відбувається типологізація суспільства? В чому особливість формаційного підходу до типологізації суспільства? В чому сутність цивілізаційного підходу до типологізації суспільства?</p>
6	<p>Тема 2.2 Соціальний простір та соціальна структура суспільства</p> <p>Поняття соціальної структури. Соціальна структура суспільства, підстави для виділення видів структур. Основні елементи соціальної структури: класи, верстви, малі та великі соціальні групи. Соціальні спільноти. Декласовані елементи. Соціально-демографічна, соціально-професійна, соціально-територіальна, соціально-етнічна, тендерна та інші характеристики соціальної структури. Соціальна диференціація та соціальна інтеграція.</p> <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям «соціальна структура» і «соціальна нерівність». Назвіть основні види та елементи соціальної структури суспільства. Які функції соціальної структури суспільства? Які основні критерії соціальної нерівності? Що являє собою соціальна група і які основні типи соціальних груп? В чому особливості та які тенденції розвитку соціальної структури в Україні сьогодні?</p>
7	<p>Тема 2.3 Соціальна стратифікація</p> <p>Теорія соціальної стратифікації. Джерела і функції соціальної стратифікації. Стратифікаційні моделі соціальної нерівності. Типи стратифікаційних систем, напрями їх еволюції. «Відкрите» суспільство. Соціальна нерівність, стратифікація. Економічна нерівність і роль «середнього класу» в сучасному суспільстві. Тенденції зміни соціальної структури суспільства у сучасних умовах. Соціальна структура українського суспільства.</p> <p>Завдання на СРС: В чому різниця класового і стратифікаційного підходів у визначенні соціальної структури суспільства? Що знаходиться в основі соціальної стратифікації суспільства? Що розуміють під соціальною мобільністю? Назвіть основні типи стратифікаційних систем та охарактеризуйте кожен з них. Назвіть основні наукові підходи до аналізу поняття маргінальності. В чому полягає функція і роль середнього класу в суспільстві? Проаналізувати динаміку соціальної стратифікації українського суспільства.</p>
8	<p>Тема 2.4 Соціальний клас в соціологічному вимірі</p> <p>Соціологічний підхід до розуміння класів. Теорія класів К.Маркса. Класи в роботах М.Вебера. Типологія класової системи в США запропонована амереканськими соціологом Л.Уорнером. Європейська та американська традиція в розумінні класів. Класові конфлікти. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу. Роль та місце «середнього класу» в сучасному суспільстві.</p> <p>Завдання на СРС: Які існують моделі класового розподілу суспільства? В чому особливість класової теорії К.Маркса? Охарактеризуйте класову теорію американського соціолога Еріка Оліна Райта. В чому особливість класової теорії британського вченого Френка Паркіна? Що являє собою класовий конфлікт? Охарактеризуйте проблеми формування середнього класу в Україні.</p>
9	<p>Тема 2.5 Бідність та соціальна нерівність</p> <p>Соціальна нерівність, стратифікація. Економічна нерівність в сучасному суспільстві. Історія проблеми нерівності. Дослідження рівня та якості життя в соціологічній практиці.</p>

	<p>Вимірювання бідності. Економічні, політичні та соціальні показники бідності. Мінімальний споживчий кошток. Прожитковий мінімум. Мінімальна заробітна плата. Три рівні бідності за Л.Гордоном.</p> <p>Завдання на СРС: Що таке бідність? Охарактеризуйте економічні, політичні та соціальні показники бідності. Глобальна нерівність: причини та наслідки. Назвіть основні методи дослідження соціальних процесів: нерівність, бідність, поляризація. Розкрийте взаємозв'язок проблеми нерівності в доходах та проблеми бідності. Проаналізуйте чинники, що зумовлюють диференціацію доходів населення.</p>
10	<p>Тема 2.6 Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства</p> <p>Зміст поняття "соціальний інститут". Типи інститутів. Основні ознаки соціального інституту. Функції соціальних інститутів. Основні соціальні інститути сучасного суспільства. Релігія як соціальний інститут і її місце в сучасному українському суспільстві. Держава і суспільство, тенденції розвитку їх взаємодії. Інституційні зміни. "Громадянське суспільство".</p> <p>Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Специфіка соціологічного вивчення сім'ї. Дослідження сім'ї в радянській соціології. Деінституціоналізація сучасної сім'ї. Сім'я як соціальна система. Основні категорії соціологічного дослідження сім'ї: умови життя, структура сім'ї, функції сім'ї. Основні форми сім'ї та різновиди шлюбу (нуклеарна і розширена сім'я; моногамія і полігамія, груповий шлюб; патріархальні й матріархальні родини, егалітарна сімейна система тощо). Соціальні та індивідуальні функції сім'ї. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці: інтеракціоналістський, конфліктологічний, структурно-функціоналістський, ситуаційний, інституціональний тощо. Сім'я у соціобіології. Тенденції розвитку сучасної сім'ї (світовий і вітчизняний досвід). Сучасна сім'я в Україні: стан, тенденції розвитку, перспективи. Основні індикатори становища сімей в Україні. Демографічні аспекти та загальний стан сімейно-шлюбних взаємин на початку XXI ст.</p> <p>Завдання на СРС: Що таке «соціальний інститут»? Які функції виконують соціальні інститути? Чи може суспільство існувати без соціальних інститутів? Які основні види соціальних інститутів Ви знаєте? В чому полягає їх специфіка? Що являє собою сім'я як соціальний інститут? В чому проявляються соціальні функції сім'ї? Які соціальні функції релігії? Як і чому виникають політичні відносини в суспільстві? Що являють собою громадянське суспільство та правова держава? В чому сутність соціальної держави?</p>
Розділ 3 Соціальні групи та організації	
11	<p>Тема 3.1 Соціальні групи та їх класифікація</p> <p>Поняття "Соціальна спільнота". Основні види соціальних спільнот (шари, круги, групи, класи, суспільства). Соціальна верства, її особливості. Група як соціальна система: цілі, структура, ресурси. Роль і види соціальних груп, основні ознаки. Малі і великі групи. Інструментальні і експресивні групи. Внутрішньогрупова взаємодія. Групи в економічній діяльності. Організація як цільова група.</p> <p>Завдання на СРС: Що таке «соціальна спільнота»? Що являють собою великі соціальні спільноти? Які Ви знаєте види соціальних груп, в чому їх різниця? Які основні ознаки малої соціальної групи? В чому полягає різниця між формальними і неформальними групами?</p>
12	<p>Тема 3.2 Соціальні організації</p> <p>Соціальна організація як об'єкт соціології. Визначення соціальної організації та її внутрішньої структури. Визначення «організація» (А.Пригожин, П.Блау, У.Скотт, А.Етціоні). Основні риси соціальної організації. Елементи організації та її внутрішня структура. Формальна соціальна структура. Теорії соціальних організацій в західній соціології. Управління соціальними організаціями. Модель бюрократії Р.Мертона.</p> <p>СРС: Розкрийте зміст поняття «соціальна організація». Назвіть основні типи соціальних організацій. В чому полягає роль та функції соціальних організацій? Перерахуйте основні елементи соціальної організації. Які існують теорії соціальних організацій? В чому полягає їх специфіка? В чому особливість управління соціальними організаціями?</p>
13	<p>Тема 3.3 Соціологія праці та управління</p> <p>Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Теорія економічного</p>

лібералізму А. Сміта та її соціальні аспекти. Праці Д. Рікардо і Т. Мальтуса, їхнє соціальне забарвлення. К. Маркс і соціологічна перебудова теоретичної економіки. Аналіз економічної сфери в концепціях М. Вебера і Е. Дюркгайма. Взаємодія економічної та соціальної сфер у працях українських учених. Розробка предмета економічної соціології Т. Парсонсом і Н. Смелзером. Концепції індустріального і постіндустріального суспільства. Постіндустріальні характеристики економічної сфери. Постмодерністське бачення економічних проблем. Економіка в добу глобальних трансформацій. Глобальні цикли економічного розвитку та їхній зміст і скерованість. Соціологія економічної глобалізації. Глобальні цикли економічного розвитку. Економіка масового споживання та її риси. Сучасна неоліберальна глобалізація як соціальний реванш. Глобальні багатії та локальні бідняки. Основні напрямки досліджень соціології праці й управління та предмет цієї науки. Складові предмета соціології праці й управління: суб'єкти праці, соціальні інститути у сфері праці, соціально-трудова відносина, соціально-трудова процеси, соціальне управління ними. Нові підходи в соціології управління: партисипативні методи управління, школа соціальних систем, нова школа науки управління. Поняття менеджменту. Сфера дії менеджменту. Соціологія праці й управління та її розвиток в Україні. Стан розвитку економіки України та його вплив на свідомість і поведінку громадян країни. Ступінь інституційної сумісності сучасного українського суспільства із глобальним соціально-економічним простором.

Завдання на СРС: Як співвідносяться між собою економічна соціологія та соціологія праці й управління. Як поєднується економічна сфера з іншими сферами суспільства у вченні К.Маркса? Назвіть основні концепції сучасної західної соціології управління. Які зміни у розвитку виробництва і споживання описують теорії постіндустріального суспільства? Охарактеризуйте постмодерністське бачення економічних проблем сучасності.

Розділ 4 Культура та соціальні процеси

14

Тема 4.1 Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя

Соціальна мобільність, її види, канали (соціальні ліфти) здійснення мобільності. Вертикальна та горизонтальна мобільність. Групова та індивідуальна мобільність. Можливості здійснення соціальної мобільності в сучасному суспільстві. Коефіцієнт мобільності. Діапазон мобільності. Об'єм і крок мобільності. Дистанція мобільності. Напрямок мобільності. Міжпокоління та всередині покоління мобільність. Коефіцієнт мобільності. Класові імобільність. Миграція населення.

Завдання на СРС: Хто ввів поняття «соціальна мобільність» в соціологічний обіг? Назвіть основні канали, фільтри, принципи соціальної мобільності. Які існують види соціальної мобільності? Охарактеризуйте закони соціальної мобільності. В чому специфіка соціальної мобільності маргінальних верств населення?

15

Тема 4.2 Культура в дзеркалі соціології.

Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Національні соціологічні школи дослідження культури: французька, німецька, американська. Два головні напрями соціологічного вивчення культури в соціології: об'єктивістський та культурно-аналітичний. П. Сорокін про соціокультурну динаміку. Постмодернізм і культура. Поняття культури та особливості її дослідження в соціології. Поняття культури та її визначення. Соціологічний підхід до вивчення культури і його специфіка. Основні сфери прояву людської культури та рівні її соціологічного дослідження. Центральні категорії соціології культури: система цінностей і норм, санкції, соціокультурні зразки поведінки, соціокультурні уявлення, поняття і мова. Внутрішня структура культури та її форми: загальнолюдська культура, суперкультура, субкультура, контркультура, девіантна культура, культура особистості. Культурні конфлікти. Етноцентризм та культурний релятивізм. Культурні універсали. Народна, висока та масова культура. Соціальні функції культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні. Культурні середовища сучасної України та перспективи їхнього розвитку. Криза й відродження культури в суспільствах перехідного типу. Нова соціокультурна реальність посттоталітарного суспільства та її ознаки. Індекси аномійної деморалізованості та соціального цинізму. Культура в добу глобалізації.

Завдання на СРС: Що входить в поняття «культура»? З яких компонентів складається структура культури? Що являють собою цінності і норми в культурі? Які соціальні функції виконує культура? Які існують типи культури? В чому різниця між культурою і цивілізацією?

16	<p>Тема 4.3 Соціальний контроль та девіантна поведінка</p> <p>Соціальний контроль. Механізми і інститути соціального контролю. Соціальні норми і санкції. Зовнішній і внутрішній контроль. Девіантна поведінка, типи девіацій. Теорії походження девіантної поведінки. Аномія. Е.Дюркгейм та його праця «Самогубство».</p> <p>Література: № 2, 6, 8, 9, 10, 11, 18, 23, 28, 29, 34.</p> <p>Завдання на СРС: Розкрийте сутність системи соціального контролю. Охарактеризуйте поняття девіації, предмет та об'єкт соціальної девіації. Які існують концепції девіантної поведінки? Розкрийте сутність поняття «аномія». В чому полягає вплив аномії на нормативну поведінку суспільства? Охарактеризуйте погляди Е.Дюркгейма на аномію.</p>
17	<p>Тема 4.4 Соціальні процеси та соціальні зміни</p> <p>Поняття «Соціальні зміни». Соціальний прогрес і регрес. Критерії соціального прогресу. Соціальна дезорганізація. Розподіл праці як джерело суспільного розвитку. Реформи і соціальні революції. Модернізація. Глобальні проблеми суспільного розвитку. Світова цивілізація і процеси глобалізації. Типи соціальних рухів (експресивні, утопічні, революційні, рухи реформ, рухи опору). Способи вивчення соціальних рухів. Соціальні умови, сприяючі розвитку соціальних рухів. Масова поведінка, її особливості. Властивості натовпу.</p> <p>Завдання на СРС: Поняття «соціальна динаміка», «соціальні зміни», «соціальний розвиток» і їх співвідношення. Розкрийте зміст і спрямованість соціального розвитку. Охарактеризуйте види соціальних процесів. В чому полягає сутність соціальних змін? В яких формах можуть протікати соціальні зміни?</p>
18	<p>Тема 4.5 Майбутнє соціології. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та можливості</p> <p>Стан розвитку та специфічні риси розвитку соціології в добу глобалізації. Основні парадигми сучасного соціологічного знання та його структура. Теоретична соціологія: структурні та інтерпретативні парадигми. Структурний функціоналізм. Соціальна система та її складники. Проблема соціальної інтеграції. Соціологія конфлікту. Конфлікт як постійний, органічний внутрішній стан соціальної системи. Символічний інтеракціонізм. Поняття соціальної взаємодії. Людина-діяч як основна категорія соціології. Загальна модель людської взаємодії. Феноменологічна соціологія. Основні принципи феноменологічного підходу до розуміння і пояснення соціальної реальності. Інтегральна соціологія П. Сорокіна. Теорія соціокультурної динаміки. Соціологічні теорії останньої чверті ХХ — початку ХХІ ст. Теорія постіндустріального суспільства та завдання соціології у його вивченні. Соціологічний постмодернізм та його складники. Творчий внесок П. Сорокіна в розвиток сучасної соціології. Емпірична соціологія та її основні школи: гарвардська, колумбійська та чиказька. Емпіричні дослідження в організації менеджменту та зв'язків з громадськістю (РК). Інформаційно-комунікативні технології та роль соціологічних досліджень в їхньому вдосконаленні. Е. Гідденс та його дев'ять тез про майбутнє соціології. Перспективи розвитку соціології в добу глобалізації. Глобалізація у працях Е. Гідденса та інших сучасних концепціях. Дві соціологічні версії глобалізації. Місце і роль соціології у розвитку людства на початку ХХІ ст.</p> <p>Завдання на СРС: Назвіть характерні риси сучасної соціології. Назвіть основних представників чиказької школи в соціології. Назвіть основні положення структурного функціоналізму. Назвіть основні положення конфліктологічної соціології. Назвіть основні положення символічного інтеракціонізму. Назвіть основні положення феноменологічної соціології. Назвіть основні положення теорії постіндустріального суспільства. Дайте характеристику постмодерністського ставлення до людини і суспільства.</p>

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

сформувані у студентів:

- знання основних соціологічних теорій ХІХ-ХХ ст.;
- знання основних класиків соціологічної думки;
- знання основних постулатів етичного кодексу соціолога.
- знання про роль та місце особистості в сучасному соціумі;

- знання про особливості процесу соціалізації особистості та фактори, що впливають на неї;
- знання про особливості формування статусно-рольового набору особистості;
- знання принципів організації соціологічних досліджень;
- вміння аналізувати соціальні процеси в суспільстві;
- вміння пояснювати поведінку особистості, групи, спільноти;
- вміння розробляти програму соціологічного дослідження.

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
Розділ 1 Особистість у системі суспільних відносин	
1	<p>Тема 1.1 Особистість у системі соціальних зв'язків</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка соціологічного підходу до дослідження особистості. 2. Біологічна природа та соціальна сутність людини. 3. Особистість як суб'єкт та об'єкт соціологічних досліджень 4. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість 5. Структура особистості <p>Завдання на СРС: Назвіть основні проблеми, які вивчає соціологія особистості. В чому полягає відмінність термінів: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Охарактеризуйте специфіку соціологічного підходу до вивчення особистості. Назвіть основні положення соціологічної концепції В. Парето. Розкрийте зміст понять «потреби», «інтереси», «мотиви». Назвіть основні потреби особистості та розкрийте їхній взаємозв'язок. Викладіть основні положення теорії референтних груп.</p>
2	<p>Тема 1.2 Соціалізація особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес соціалізації та його характеристики. Фактори розвитку особистості. 2. Основні теорії соціалізації особистості. Теорія “дзеркального Я” Ч.Кулі. Поняття “Узагальненого іншого” Герберта Міда. 3. Етапи соціалізації особистості. Первинна та вторинна соціалізації. 4. Десоціалізація та ресоціалізація. Соціальна адаптація та інтеріоризація. 5. Агенти та інститути соціалізації. 6. Роль соціалізації у процесі становлення особистості <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттю «соціалізація» і розкрийте його сутність. Як співвідносяться між собою соціалізація і девіація? Агенти соціалізації: сутність, типологія, основна характеристика. Розкрийте сутність поняття «атрибути соціалізації і соціального статусу». В чому полягає самореалізація особистості?</p>
3	<p>Тема 1.3 Людина і суспільство: статусний та рольовий набір.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рольова теорія: поняття „соціальна роль” і „соціальний статус”. 2. Соціальні статуси: запропоновані і набуті. 3. Соціальна роль – єдність об'єктивного і суб'єктивного. 4. Ідентифікація з роллю та статусом. 5. Рольове напруження та конфлікти. <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям: «соціальна позиція», «соціальний статус», «соціальна роль». В чому полягає відмінність між рольовими вимогами і рольовими очікуваннями? Дайте характеристику статусно-рольовій орієнтації особистості. Наведіть приклади. Наведіть приклад статусно-рольового набору особистості. В чому відмінність «вроджених» і «набутих» соціальних статусів (поясніть на прикладах)?</p>
4	<p>Тема 1.4 Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальні зв'язки.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні контакти та їх види. 2. Соціальна дія: форми та види. 3. Суспільна орієнтованість соціальної дії та поведінки людини. 4. Соціальна взаємодія та соціальні відносини. 5. Формування відносин залежності та влади 6. Соціальні зв'язки. <p>Завдання на СРС: Дайте визначення поняттю «соціальна дія» у характеристиці М. Вебера. Розкрийте зміст положення М. Вебера про соціальну дію та її типи. Назвіть основні положення соціальної політики і влади М. Вебера. В чому полягає сутність соціальної взаємодії. Хто з вчених-соціологів займалися дослідженням проблем соціальної взаємодії? Як і за яких обставин</p>

виникають соціальні відносини? В чому і як проявляється соціальна поведінка?

Розділ 2 Суспільство та його структура

5

Тема 2.1 Суспільство як соціальна система

1. Визначення суспільства та його ознаки.
2. Еволюція уявлення про суспільство та теорії його походження
3. Види та типи суспільств в історичному ракурсі.
4. Системний підхід до суспільства в соціології
5. Джерела та характер суспільного розвитку
6. Характерні особливості сучасного суспільства
7. Теорії постіндустріального суспільства та постмодернізм

Завдання на СРС: Що таке суспільство і які його основні ознаки? Які підсистеми включає в себе суспільство? За якими критеріями відбувається типологізація суспільства? В чому особливість формаційного підходу до типологізації суспільства? В чому сутність цивілізаційного підходу до типологізації суспільства?

6

Тема 2.2 Соціальний простір та соціальна структура суспільства

1. Соціальний простір: визначення та основні характеристики
2. Двовірний соціальний простір
3. Трьохвірний соціальний простір
4. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи.
5. Соціальна структура сучасного українського суспільства

Завдання на СРС: Дайте визначення поняттям «соціальна структура» і «соціальна нерівність». Назвіть основні види та елементи соціальної структури суспільства. Які функції соціальної структури суспільства? Які основні критерії соціальної нерівності? Що являє собою соціальна група і які основні типи соціальних груп? В чому особливості та які тенденції розвитку соціальної структури в Україні сьогодні?

7

Тема 2.3 Соціальна стратифікація

1. Соціальна стратифікація: поняття, види.
2. Історичні типи стратифікаційних систем та напрямки їх еволюції.
3. Вимір соціальної стратифікації
4. Теорія соціальної стратифікації П.Сорокіна
5. Стратифікаційна структура сучасного українського суспільства

Завдання на СРС: В чому різниця класового і стратифікаційного підходів у визначенні соціальної структури суспільства? Що знаходиться в основі соціальної стратифікації суспільства? Що розуміють під соціальною мобільністю? Назвіть основні типи стратифікаційних систем та охарактеризуйте кожен з них. Назвіть основні наукові підходи до аналізу поняття маргінальності. В чому полягає функція і роль середнього класу в суспільстві? Проаналізувати динаміку соціальної стратифікації українського суспільства.

8

Тема 2.4 Соціальний клас в соціологічному вимірі

1. Соціологічні теорії класів
2. Європейська та американська традиції вивчення класів.
3. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу».
4. Охарактеризуйте класову теорію американського соціолога Еріка Оліна Райта.
5. В чому особливість класової теорії британського вченого Френка Паркіна?
6. Роль «середнього класу» в сучасному українському суспільстві.

Завдання на СРС: Які існують моделі класового розподілу суспільства? В чому особливість класової теорії К.Маркса? Охарактеризуйте класову теорію американського соціолога Еріка Оліна Райта. В чому особливість класової теорії британського вченого Френка Паркіна? Що являє собою класовий конфлікт? Охарактеризуйте проблеми формування середнього класу в Україні.

9

Тема 2.5 Бідність та соціальна нерівність

1. Соціальна нерівність в суспільстві.
2. Бідність як соціальна проблема суспільства.
3. Види бідності та їх характеристика.
4. Вимірювання бідності Л. Гордона.
5. Коефіцієнт Лоренца. Коефіцієнт Джині.
6. Маргіналізація сучасного українського суспільства: характеристика.

	<p>Завдання на СРС: Що таке бідність? Охарактеризуйте економічні, політичні та соціальні показники бідності. Глобальна нерівність: причини та наслідки. Назвіть основні методи дослідження соціальних процесів: нерівність, бідність, поляризація. Розкрийте взаємозв'язок проблеми нерівності в доходах та проблеми бідності. Проаналізуйте чинники, що зумовлюють диференціацію доходів населення.</p>
10	<p>Тема 2.6 Особливості соціальних інститутів як спеціальних утворень суспільства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інституціоналізація як соціальний феномен. 2. Види соціальних інститутів та їх основні ознаки. 3. Функції соціальних інститутів. 4. Основні соціальні інститути сучасного суспільства 5. Сім'я як соціальний інститут та її основні характеристики. <p>Завдання на СРС: Що таке «соціальний інститут»? Які функції виконують соціальні інститути? Чи може суспільство існувати без соціальних інститутів? Які основні види соціальних інститутів Ви знаєте? В чому полягає їх специфіка? Що являє собою сім'я як соціальний інститут? В чому проявляються соціальні функції сім'ї? Які соціальні функції релігії? Як і чому виникають політичні відносини в суспільстві? Що являють собою громадянське суспільство та правова держава? В чому сутність соціальної держави?</p>
<p>Розділ 3 Соціальні групи та організації</p>	
11	<p>Тема 3.1 Соціальні групи та їх класифікація</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «соціальна спільнота» та її ознаки. 2. Група, як соціальна система: цілі, структура, ресурси. 3. Види соціальних груп та їх класифікація. 4. Референтні групи та їх характеристика. 5. Квазігрупи та їх характеристика. 6. Групова взаємодія та групова динаміка <p>Завдання на СРС: Що таке «соціальна спільнота»? Що являють собою великі соціальні спільноти? Які Ви знаєте види соціальних груп, в чому їх різниця? Які основні ознаки малої соціальної групи? В чому полягає різниця між формальними і неформальними групами?</p>
12	<p>Тема 3.2 Соціальні організації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні риси соціальних організацій 2. Функції соціальних організацій та їх сутність 3. Теорії соціальних організацій в західній соціології 4. Соціальні організації в сучасному суспільстві та їх внутрішня структура 5. Управління соціальними організаціями <p>Завдання на СРС: Розкрийте зміст поняття «соціальна організація». Назвіть основні типи соціальних організацій. В чому полягає роль та функції соціальних організацій? Перерахуйте основні елементи соціальної організації. Які існують теорії соціальних організацій? В чому полягає їх специфіка? В чому особливість управління соціальними організаціями?</p>
13	<p>Тема 3.3 Соціологія праці та управління</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічна сфера: місце в системі суспільних відносин. 2. Соціологія праці: основні категорії та функції. 3. Праця як соціальна діяльність. 4. Ринок праці: проблеми безробіття. 5. Соціологічні виміри праці. 6. Функції та види соціального управління. <p>Завдання на СРС: Як співвідносяться між собою економічна соціологія та соціологія праці й управління. Як поєднується економічна сфера з іншими сферами суспільства у вченні К.Маркса? Назвіть основні концепції сучасної західної соціології управління. Які зміни у розвитку виробництва і споживання описують теорії постіндустріального суспільства? Охарактеризуйте постмодерністське бачення економічних проблем сучасності.</p>
<p>Розділ 4 Культура та соціальні процеси</p>	
14	<p>Тема 4.1 Соціальна мобільність як динамічна характеристика суспільного життя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна мобільність та її характеристики. 2. Види та типи соціальної мобільності. 3. Канали здійснення вертикальної соціальної мобільності за П.Сорокіним.

	<p>4. Проблеми соціальної мобільності</p> <p>5. Індивід та соціальна мобільність.</p> <p>6. Міграція в сучасному суспільстві</p> <p>Завдання на СРС: Хто ввів поняття «соціальна мобільність» в соціологічний обіг? Назвіть основні канали, фільтри, принципи соціальної мобільності. Які існують види соціальної мобільності? Охарактеризуйте закони соціальної мобільності. В чому специфіка соціальної мобільності маргінальних верств населення?</p>
15	<p>Тема 4.2 Культура в дзеркалі соціології.</p> <p>1. Соціальна сутність культури</p> <p>2. Походження розвиток і розповсюдження культури</p> <p>3. Культура в системі норм</p> <p>4. Структура культури</p> <p>5. Форми вияву культури в житті людини</p> <p>6. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні</p> <p>Завдання на СРС: Що входить в поняття «культура»? З яких компонентів складається структура культури? Що являють собою цінності і норми в культурі? Які соціальні функції виконує культура? Які існують типи культури? В чому різниця між культурою і цивілізацією?</p>
16	<p>Тема 4.3 Соціальний контроль та девіантна поведінка</p> <p>1. Система соціального контролю</p> <p>2. Соціальні характеристики девіації</p> <p>3. Функції та дисфункції девіації</p> <p>4. Соціологічні теорії девіації: загальна характеристика</p> <p>5. Теорія аномії</p> <p>Завдання на СРС: Розкрийте сутність системи соціального контролю. Охарактеризуйте поняття девіації, предмет та об'єкт соціальної девіації. Які існують концепції девіантної поведінки? Розкрийте сутність поняття «аномія». В чому полягає вплив аномії на нормативну поведінку суспільства? Охарактеризуйте погляди Е.Дюркгейма на аномію.</p>
17	<p>Тема 4.4 Соціальні процеси та соціальні зміни</p> <p>1. Соціальні процеси та їх різновиди</p> <p>2. Поняття та види соціальних змін</p> <p>3. Соціологічні теорії соціальних змін</p> <p>4. Соціальні рухи та етапи їх розвитку</p> <p>5. Види соціальних рухів та їх характеристика</p> <p>6. Теорії щодо причин соціальних рухів</p> <p>Завдання на СРС: Поняття «соціальна динаміка», «соціальні зміни», «соціальний розвиток» і їх співвідношення. Розкрийте зміст і спрямованість соціального розвитку. Охарактеризуйте види соціальних процесів. В чому полягає сутність соціальних змін? В яких формах можуть протікати соціальні зміни?</p>
18	<p>Тема 4.5 Майбутнє соціології. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: виклики та можливості</p> <p>1. Характерні риси розвитку соціології в добу глобалізації</p> <p>2. Дев'ять тез про майбутнє соціології Е.Гідденса.</p> <p>3. Концепція сталого розвитку суспільства</p> <p>4. Угода про асоціацію між Україною та ЄС : виклик оновлення у контексті статусу країни-кандидата</p> <p>5. Європейські стандарти зайнятості – можливості та виклики для України як країни-кандидата</p> <p>Завдання на СРС: Назвіть характерні риси сучасної соціології. Дайте характеристику постмодерністського ставлення до людини і суспільства.</p>

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Питання для самостійної роботи для студентів денної форми навчання прописані для кожного лекційного та практичного завдання.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідуваність і виконання завдань

Для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, необхідним є активна робота на лекційних заняттях, однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Від студентів буде вимагатись активна участь на практичних заняттях. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, студент, який пропустив семінарські заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити такого студента до екзамену разі 2 не атестацій). В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, а семінарські завдання виконані студентом. Контроль знань (розуміння) студента пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій або на екзамен. Студент, який виконає відповідні завдання отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей та виконання творчих завдань.

Студенти, які пропустили семінарські заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Це слід робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені Силабусом, доступні з особистого кабінету студента в системі «Moodle».

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлення позиції, читаючи з аркуша паперу знижує якість відповіді та оцінку.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>.

Зокрема, рекомендується навчання на онлайн курсі «Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо?» Курс розміщено на освітній платформі Prometheus за посиланням: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:IRF+SOC101+2015_T1/home.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code> (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, виконання завдань

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силябусу.

Семестровий контроль: екзамен

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

1) відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на семінарських заняттях, активна участь на лекційному занятті;

2) виконання індивідуального завдання, контрольних робіт, написання тез на конференцію або дні науки на факультеті, участь у всеукраїнській олімпіаді з соціології або політології.

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо бере активну участь на семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, викладає її чітко і логічно.

Належна підготовка студента до практичного заняття займатиме в середньому 1,5-3 години.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті. Підсумкова кількість балів за роботу на практичних заняттях виставляється викладачем в електронному кампусі.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання студента визначені у положенні про РСО з дисципліни.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Умови допуску до семестрового контролю (екзамену) – наявність не менше 50 балів за семестр.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

В рамках навчальної дисципліни «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура» проводяться лекційні і семінарські заняття відповідно. Лекції проводяться з використанням презентацій про основні терміни, поняття, теорії, з урахуванням тематики занять. В рамках курсу передбачено ознайомлення з першоджерелами та їх обговорення на семінарських заняттях.

Семінарське заняття передбачає підготовку виступів студентами за визначеними питаннями, участь в дискусії, висловлення власної думки тощо. Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків.

Готуючись до семінарського заняття студент має опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими джерелами, статтями в періодичних виданнях. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, активно включатись у обговорення питання. Якщо студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу розібратися в тих питаннях які розглядаються в рамках дисципліни «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура».

Позааудиторні заняття

Можлива участь студентів у неформальному гуртку для соціологів-початківців.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус) «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура»

Складено доцентом, кандидатом філософських наук, доцентом, Піголенко Ігор Вікторович

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету¹ соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024)

---

¹Методичною радою університету– для загальноуніверситетських дисциплін.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг студента з дисципліни «Загальна соціологія. Частина 2. Особистість у системі суспільних відносин. Суспільство та його структура» складається з балів, що отримуються за: доповіді, відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на семінарських заняттях.

Розподіл навчального часу за видами занять і завдань з навчальної дисципліни згідно з робочим навчальним планом

Семестр	Навч. час		Розп. навч. год		Контрольні заходи			
	Кредити	Акад. год.	Лекції	Сем.	МКР	ДКР	Реф.	Семестр. атест
1	4	120	18	36	1	-	-	Екзамен

Розрахунок вагових балів

РСО з навчальної дисципліни складається з суми балів за контрольні заходи протягом семестру $R_k=100$.

R_k складається з балів, які студент отримує за наступні види робіт:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) активна робота на занятті;
- 3) модульна контрольна робота;

1. Розрахунок вагових балів

РСО з навчальної дисципліни складається з суми балів студента за усі виконані контрольні заходи протягом семестру (R_D).

$$R_D = r_{\text{сем.}} + r_{\text{акт}} + r_{\text{мкр}} = 54 + 36 + 10 = 100 \text{ балів.}$$

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 3 бали при відповіді на одне питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 3 \text{ бали} * 18 = 54 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання – 3 бали;
- «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 2 бали;
- «задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі – 1 бали;
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі – 0 балів.

2. Активність роботи на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 1. Максимальна кількість балів на семінарських заняттях дорівнює $2 \text{ бали} * 18 = 18 \text{ балів}$.

Студент приймає активну участь в обговоренні питань теми практичного заняття – 1-2 бали.

Студент не приймає участь в обговоренні питань теми практичного заняття – 0 балів.

3. Модульна контрольна робота.

Ваговий бал – 10.

Критерії оцінювання:

- «відмінно», тема розкрита повною мірою (не менше 90% потрібної інформації), робота написана самостійно, відповідає встановленим вимогам та здана вчасно – 9-10 балів;
- «добре», тема розкрита не досить повно (не менше 75% потрібної інформації), наявні незначні відхилення від встановлених вимог, здана вчасно – 7-8 балів;
- «задовільно», тема розкрита погано та/або наявні суттєві відхилення від встановлених вимог та/або робота здана із суттєвою затримкою – 5-6 балів;
- «незадовільно», робота не відповідає вимогам на 9 балів – 0 балів.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з навчальної дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

2. Порядок проведення екзаменаційного контролю

За результатами навчальної роботи за перші 8 тижнів «ідеальний» студент має набрати 25 балів. На першій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 25 і більше балів. На другій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 50 і більше балів. Сума стартової складової рейтингу – 50 балів. Необхідною умовою допуску до екзамену є зарахування усіх завдань на семінарах, а також МКР.

Для складання атестації з навчальної дисципліни кожен викладач використовує накопичувальну відомість, в яку заносяться нараховані бали за всі види виконаних студентом аудиторних та самостійних завдань (семінарські заняття, МКР, експрес-контроль тощо). Рейтингові бали заносяться у відомості рубіжного контролю (1-а, 2-а атестації) та екзамену.

У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, в атестаційній відомості виставляється «не атестований».

Допуск до екзамену має місце за значення $Re > 50$ балів. При отриманні менше ніж 50 балів студент має виконати додаткову роботу у формі написання та захисту роботи із заданої викладачем теми.

Екзамен має вигляд переліку питань, на які повинен відповісти студент. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю.

Таким чином, загальний (підсумковий) рейтинг студента розраховується як сума фактично отриманих балів за означеними видами робіт та з екзамену. Максимально можливий загальний бал студента складає 100 балів.

Для отримання студентом відповідних оцінок (ECTS та традиційних) його рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно з таблицею:

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Питання до МКР (очна форма).

1. Місце і функції соціології в сучасному світі.
2. Перспективні напрями розвитку і застосування соціології в сучасному світі.
3. Соціологія в Україні, що реформується: основні напрями розвитку і застосування.
4. Значення ідей класичних соціологічних теорій для сучасної соціології.
5. Теорія раціональної бюрократії і сучасна організація.
6. Позитивістська і якісна парадигми в сучасній соціології.
7. Методи соціологічного дослідження: принципи застосування.
8. Динаміка соціальної структури в Україні, що трансформується.
9. Критерії соціальної стратифікації сучасного українського суспільства.
10. Соціальні проблеми основних соціальних груп українського суспільства.
11. “Еліта” сучасної України. Підстави типологізації і канали мобільності.
12. Соціальна мобільність в Україні: агенти і напрями.
13. Мобільність окремих прошарків і груп українського суспільства.
14. Нові соціальні групи української соціальної структури.
15. Проблеми побудови “відкритого суспільства” в сучасній Україні.
16. Проблема “середнього класу” в побудові суспільства.
17. “Середній клас” в сучасній Україні: основа і перспективи розвитку.
18. Проблеми соціалізації в сучасному українському суспільстві.
19. Соціальні інститути в сучасному українському суспільстві.
20. Особливості побудови і функціонування сучасних українських соціальних інститутів.
21. Детермінанти девіантної поведінки в сучасній Україні.
22. Проблеми інститутів соціального контролю в сучасній Україні.
23. Ціннісні орієнтації українського населення.
24. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді.
25. Особливості української економічної культури.
26. Проблеми нормативності громадської думки.
27. Громадська думка про соціальні проблеми українського суспільства.
28. Громадська думка про шляхи розвитку України.
29. Критерії і референти соціального прогресу в сучасній Україні.
30. Основні аспекти соціокультурної трансформації в Україні.
31. Проблеми етнічного облаштування сучасної України.
32. Соціальні проблеми глобалізації.
33. Функції соціальних рухів в сучасному українському суспільстві.
34. Перспективи розвитку конструктивних соціальних рухів в Україні.
35. Мотивація праці в сучасній Україні.
36. Сучасні напрями розвитку соціально-трудових відносин.
37. Проблеми розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
38. Загальні передумови і умови розвитку соціального партнерства.
39. Перспективи розвитку соціального партнерства в Україні.
40. Соціологія і менеджмент: основні напрями взаємодії.
41. Характерні риси розвитку соціології в добу глобалізації
42. Концепція сталого розвитку суспільства

Питання до ДКР (заочна форма).

1. Місце і функції соціології в сучасному світі.
2. Перспективні напрями розвитку і застосування соціології в сучасному світі.
3. Соціологія в Україні, що реформується: основні напрями розвитку і застосування.
4. Значення ідей класичних соціологічних теорій для сучасної соціології.
5. Теорія раціональної бюрократії і сучасна організація.
6. Позитивістська і якісна парадигми в сучасній соціології.
7. Методи соціологічного дослідження: принципи застосування.
8. Динаміка соціальної структури в Україні, що трансформується.
9. Критерії соціальної стратифікації сучасного українського суспільства.
10. Соціальні проблеми основних соціальних груп українського суспільства.
11. “Еліта” сучасної України. Підстави типологізації і канали мобільності.
12. Соціальна мобільність в Україні: агенти і напрями.
13. Мобільність окремих прошарків і груп українського суспільства.
14. Нові соціальні групи української соціальної структури.
15. Проблеми побудови “відкритого суспільства” в сучасній Україні.
16. Проблема “середнього класу” в побудові суспільства.
17. “Середній клас” в сучасній Україні: основа і перспективи розвитку.
18. Проблеми соціалізації в сучасному українському суспільстві.
19. Соціальні інститути в сучасному українському суспільстві.
20. Особливості побудови і функціонування сучасних українських соціальних інститутів.
21. Детермінанти девіантної поведінки в сучасній Україні.
22. Проблеми інститутів соціального контролю в сучасній Україні.
23. Ціннісні орієнтації українського населення.
24. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді.
25. Особливості української економічної культури.
26. Проблеми нормативності громадської думки.
27. Громадська думка про соціальні проблеми українського суспільства.
28. Громадська думка про шляхи розвитку України.
29. Критерії і референти соціального прогресу в сучасній Україні.
30. Основні аспекти соціокультурної трансформації в Україні.
31. Проблеми етнічного облаштування сучасної України.
32. Соціальні проблеми глобалізації.
33. Функції соціальних рухів в сучасному українському суспільстві.
34. Перспективи розвитку конструктивних соціальних рухів в Україні.
35. Мотивація праці в сучасній Україні.
36. Сучасні напрями розвитку соціально-трудових відносин.
37. Проблеми розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
38. Загальні передумови і умови розвитку соціального партнерства.
39. Перспективи розвитку соціального партнерства в Україні.
40. Соціологія і менеджмент: основні напрями взаємодії.
41. Характерні риси розвитку соціології в добу глобалізації
42. Концепція сталого розвитку суспільства

Питання до екзамену

1. Специфіка соціологічного підходу до дослідження особистості.
2. Біологічна природа та соціальна сутність людини.
3. Особистість як суб'єкт та об'єкт соціологічних досліджень
4. Структура особистості
5. Основні теорії соціалізації особистості.
6. Теорія “дзеркального Я” Ч.Кулі.
7. Поняття “Узагальненого іншого” Герберта Міда.
8. Етапи соціалізації особистості. Первинна та вторинна соціалізації.
9. Десоціалізація та ресоціалізація. Соціальна адаптація та інтеріоризація.
10. Агенти та інститути соціалізації.
11. Роль соціалізації у процесі становлення особистості
12. Рольова теорія: поняття „соціальна роль” і „соціальний статус”.
13. Соціальні статуси: запропоновані і набуті.
14. Ідентифікація з роллю та статусом.
15. Рольове напруження та конфлікти.
16. Соціальні контакти та їх види.
17. Соціальна дія: форми та види.
18. Суспільна орієнтованість соціальної дії та поведінки людини.
19. Соціальна взаємодія та соціальні відносини.
20. Соціальні зв'язки.
21. Визначення суспільства та його ознаки.
22. Еволюція уявлення про суспільство та теорії його походження
23. Види та типи суспільств в історичному ракурсі.
24. Системний підхід до суспільства в соціології
25. Джерела та характер суспільного розвитку
26. Характерні особливості сучасного суспільства
27. Теорії постіндустріального суспільства
28. Двомірний соціальний простір
29. Трьохмірний соціальний простір
30. Соціальна структура суспільства: основні види та елементи.
31. Соціальна стратифікація: поняття, види.
32. Історичні типи стратифікаційних систем та напрямки їх еволюції.
33. Вимір соціальної стратифікації
34. Теорія соціальної стратифікації П.Сорокіна
35. Соціологічні теорії класів
36. Європейська та американська традиції розуміння класів.
37. Нормативістський та релятивістський підходи до вивчення «середнього класу».
38. Роль «середнього класу» в сучасному суспільстві.
39. Соціальна нерівність в сучасному суспільстві
40. Абсолютна та відносна бідність.
41. Вимірювання бідності Л.Гордона. Коефіцієнт Лоренца.
42. Маргіналізація українського суспільства
43. Інституціоналізація як соціальний феномен.
44. Види соціальних інститутів та їх основні ознаки.
45. Функції соціальних інститутів.
46. Основні соціальні інститути сучасного суспільства
47. Сім'я як соціальний інститут та її основні характеристики.
48. Поняття «соціальна спільнота» та її ознаки.
49. Група, як соціальна система: цілі, структура, ресурси.
50. Види соціальних груп та класифікація груп в суспільстві.
51. Квазігрупи.
52. Групова взаємодія та групова динаміка
53. Соціальна мобільність та її характеристики.
54. Види та типи соціальної мобільності.
55. Канали здійснення вертикальної соціальної мобільності за П.Сорокіним.
56. Проблеми соціальної мобільності
57. Індивід та соціальна мобільність.

58. Міграція в сучасному суспільстві
59. Система соціального контролю
60. Соціальні характеристики девіації
61. Функції та дисфункції девіації
62. Соціологічні теорії девіації: загальна характеристика
63. Теорія аномії
64. Основні риси соціальної організації
65. Теорії соціальних організацій в західній соціології
66. Управління соціальними організаціями
67. Економічна сфера: місце в системі суспільних відносин
68. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії
69. Соціологічні виміри праці.
70. Поняття та види соціальних змін
71. Соціальні процеси та їх різновиди
72. Природа соціальних рухів
73. Соціальні ситуації, що сприяють виникненню і розвитку соціальних рухів
74. Особистісне сприйняття соціальних рухів
75. Соціальна сутність культури
76. Культура в системі норм
77. Структура культури
78. Форми вияву культури в житті людини
79. Характерні риси розвитку соціології в добу глобалізації
80. Теорії постіндустріального суспільства